Voortoets Natura 2000 Havelte-Oost
De Vier Eiken Wapserveen

Gemeente Westerveld

BügelHajema

Plek voor ideeën

Voortoets Natura 2000 Havelte-Oost
De Vier Eiken Wapserveen

Inhoud

Rapport en bijlagen

27 februari 2009
Projectnummer 268.00.51.30.01

ideeën voor een plek

Inhoudsopgave

1 Inleiding 5

2 Natura 2000 Havelte-Oost 11

2.1 Habitattypen en instandhoudingsdoelen 11

2.2 Knelpunten Natura 2000 2.2 14

3 Hydrologie 17

4 Effecten van de uitbreiding van De Vier Eiken 21

Bijlagen

1 Inleiding

In de gemeente Westerveld zijn plannen voor uitbreiding van recreatiebedrijf De Vier Eiken aan de Oosteinde 14. In het kader van het bestemmingsplantraject dient te worden onderzocht of door de plannen negatieve effecten op beschermde gebieden in het kader van de Natuurbeschermingswet 1998 en de Ecologische Hoofdstructuur plaatsvinden. Daarnaast is een advies in het kader van de Flora- en faunawet. De voorliggende rapportage is geschreven ten behoeve van de voortoets in het kader van de oriëntatiefase voor de Natuurbeschermingwet 1998 ten behoeve van de realisatie van deze plannen.

Procedure

In het kader van de voortoets moet conform de daarvoor ontwikkelde praktijk, door de initiatiefnemer (de heer S. van Biljouw) samen met haar ecologische adviseur (BügelHajema Adviseurs) een gesprek worden aangegaan met het bevoegd gezag voor de Natuurbeschermingswet 1998 (zie verderop, onder het kopje Bevoegd gezag). Het doel van dit gesprek is vast te stellen of het bevoegd gezag vindt dat er wetenschappelijke zekerheid is dat het project geen significant negatieve of negatieve effecten zal hebben op de kwalificerende waarden van de beschermde gebieden. Indien die zekerheid er niet is, zal een passende beoordeling moeten worden opgesteld. Eenzelfde gesprek kan worden overwogen over de Ecologische Hoofdstructuur met de provincie Drenthe.

Huidige situatie

De Vier Eiken is een groepsaccommodatie voor 22 personen in Wapserveen aan de rand van het Natura 2000-gebied Havelte-Oost (kaart 1). De onderneming richt zich qua aantrekken van verblijfsrecreanten vooral op natuur, landschap en kleinschaligheid. Zo zijn er in het verleden in overleg met Landschapsbeheer Drenthe, houtwallen en een amfibieënpoel aangelegd. De bestaande bebouwing ligt op circa 600 m afstand van de grens van het Natura 2000-gebied Havelte-Oost.

214

Plangebied (roze), omliggend gebied en kilometerhokken (grijze lijnen)

Ontwikkeling

De nieuwe verblijfsrecreatie bestaat naast de bestaande groepsaccommodatie uit twintig kleine recreatieverblijven, twee clusters van elk tien recreatiewoningen die zorgvuldig landschappelijk ingepast, op een soort vlonders boven het maaiveld komen te liggen. Een cluster ligt ten noorden van het bosperceel, het andere cluster ligt hier ten zuiden van (zie inrichtingsschets). De dichtstbijgelegen nieuwe bebouwing komt daarmee op circa 250 m van de grens van het Natura 2000-gebied te liggen. Het zuidelijke gedeelte van het perceel krijgt een meer natuurlijke invulling: schraalland (mogelijk met begrazing) en een ven, waarmee een goede overgang wordt gecreëerd naar het Natura 2000-gebied. Dit aangrenzende deel van het Natura 2000-gebied wordt beheerd door natuurmonumenten en ook begraasd.

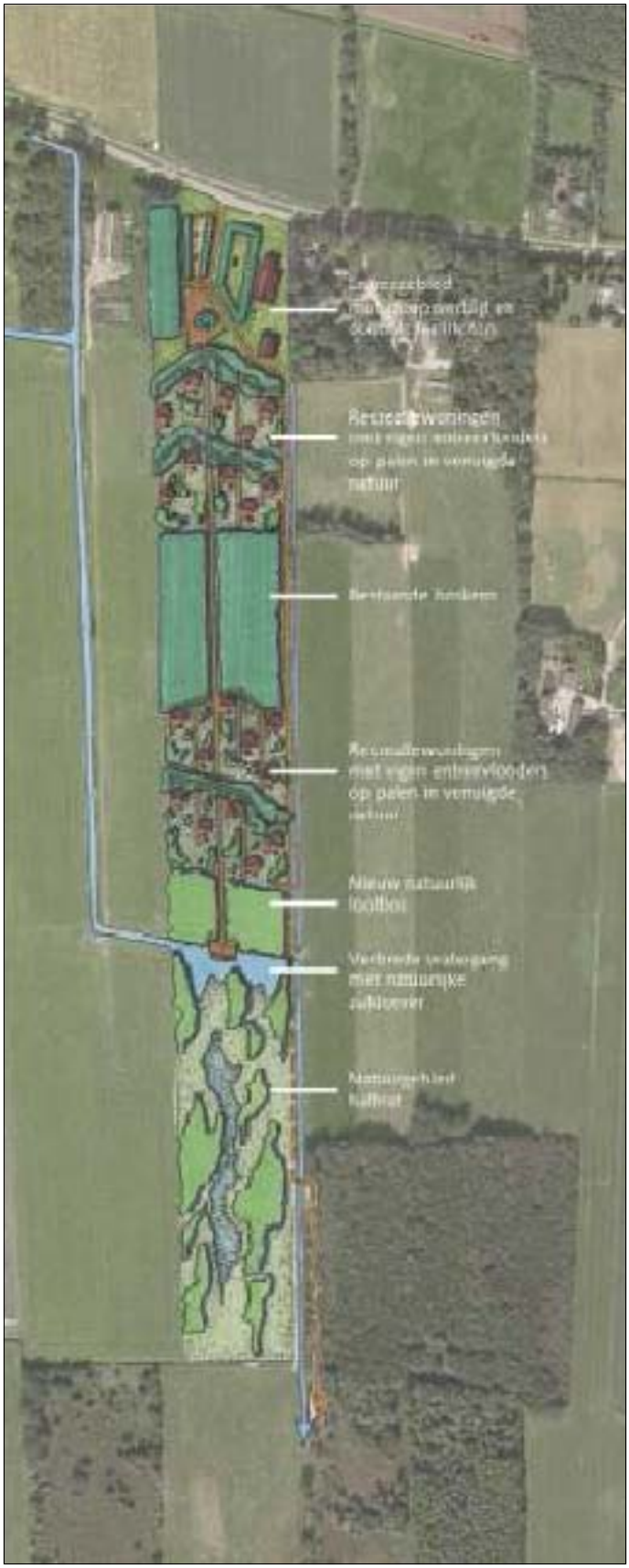

Inrichtingsschets De Vier Eiken

Beschermde gebieden

Havelte-Oost

Havelte-Oost is in 2003 aangemeld als Speciale Beschermingszone onder de Habitatrichtlijn. Momenteel vindt de aanwijzing van het Natura 2000-gebied Havelte-Oost plaats, waarbij Vogel- en Habitatrichtlijngebieden worden samengevoegd tot één Natura 2000-gebied (zie bijlage 1). De aangemelde Habitatrichtlijngebieden worden hiermee tevens vastgesteld. Daar waar beschermde natuurmonumenten samenvallen met het Natura 2000-gebied, verliest het gebied zijn status als beschermd natuurmonument. Nadat voor dit gebied een conceptbeheersplan is opgesteld (planning september 2009) zal een definitief aanwijzingsbesluit volgen, ook weer te nemen door de minister van Landbouw Natuur en Voedselkwaliteit. Hoewel de vaststelling van het bestemmingsplan voor de vaststelling van het Natura 2000-gebied Havelte-Oost wordt verwacht, is het ontwerpaanwijzingsbesluit van Havelte-Oost in deze rapportage meegenomen. Significant negatieve effecten op het beschermde gebied zijn niet toegestaan, tenzij sprake is van dwingende redenen van groot openbaar belang, er geen alternatieven zijn en alle schade wordt gecompenseerd. Voor de ligging en de begrenzing van de beschermde gebieden ten opzichte van het plangebied (zie kaart 2).

Kaart 2. Begrenzing Natura 2000-Gebied Havelte-Oost (geel) nabij het plangebied (rood).

Ecologische Hoofdstructuur

De nabijgelegen gebieden in het kader van de Ecologische Hoofdstructuur (Nota Ruimte en POP-Drenthe) zijn weergegeven in kaart 3. Geheel Havelte-Oost wordt gerekend tot de Ecologische Hoofdstructuur. Het in het plangebied aanwezige bosperceel is tevens onderdeel van de Ecologische Hoofdstructuur. Daarnaast ligt het grootste deel van het plangebied in een zoekgebied voor een ecologische verbindingszone. De Ecologische Hoofdstructuur mag niet worden

aangetast. Aantasting wordt alleen verdedigbaar geacht als aantoonbaar is dat het project van groot maatschappelijk belang is en er geen redelijk alternatief bestaat. Ook hier geldt het zogenaamde 'nee, tenzij'-principe. De aantasting moet zoveel mogelijk worden gemitigeerd, restschade moet worden gecompenseerd.

In 2007 hebben Rijk en Provincies aanvullende spelregels afgesproken, die onder voorwaarden ontwikkelingen in de Ecologische Hoofdstructuur mogelijk maken. De spelregels gelden voor alle Ecologische Hoofdstructuur-gebieden die als egale groene vlakken op de kaart zijn aangegeven (kaart 3). Voor de gearceerde gebieden (ecologische verbindingszone) is het gewenst dat er geen ontwikkelingen plaatsvinden die de Ecologische Hoofdstructuur-doelen zouden frustreren.

Kaart 3. Ecologische Hoofdstructuur (groen) in en nabij het plangebied (rood), gearceerde gebieden vormen een zoekgebied voor een ecologische verbindingszone

Bevoegd gezag

Het bevoegd gezag voor de Havelte-Oost in het kader van de Natuurbeschermingswet 1998, is vooralsnog de gemeente Westerveld, maar er ligt een herziening van de Natuurbeschermingswet 1998 bij de Tweede Kamer waarmee deze bevoegdheid weer bij het beoogde bevoegde gezag voor de Natura 2000-gebieden wordt gelegd. Het bevoegd gezag voor de Ecologische Hoofdstructuur is de provincie Drenthe.

Natura 2000 Havelte-Oost

2

2.1 Habitattypen en instandhoudingsdoelen

In het Natura 2000 Doelendocument (Ministerie van Landbouw Natuur en Voedselkwaliteit, 2006) zijn de volgende kernopgaven voor Havelte-Oost geformuleerd (zie bijlage 2).

Opgave landschappelijke samenhang en interne compleetheid

Vergroten van interne samenhang van gebieden door herstel van een evenwichtige verdeling van open en gesloten met meer geleidelijke overgangen van zandverstuivingen, heide, vennen, graslanden en bos. Versterken van het ruimtelijke netwerk van bos, heide- of stuifzandgebieden, waarbij tussenliggende gebieden kunnen worden gebruikt als stapstenen, met name voor soorten als reptielen en vlinders. Versterken van overgangen van droge naar natte gebieden, zoals beekdalen en herstel van vennen op landschapsschaal.

Natte heiden

Kwaliteitsverbetering en vergroting oppervlakte vochtige heiden H4010 en pioniervegetaties met snavelbiezen H7150 en actieve hoogvenen, (heideveentjes) H7110_B. Voor deze kernopgave geldt een wateropgave.

Schrale graslanden

Kwaliteitsverbetering en (indien mogelijk) oppervlakte uitbreiding heischrale graslanden *H6230. Voor deze kernopgave geldt een sence of urgency voor beheer en een wateropgave. De sence of urgency voor beheer betekent dat de inschatting is gemaakt dat indien niets aan het beheer wordt veranderd, binnen tien jaar een onherstelbare situatie ontstaat. Dit houdt in dat wordt ingeschat dat de kernopgave en de daaronder liggende verplichting om minimaal de waarden in stand te houden, dan niet meer realiseerbaar is.

Structuurrijke droge heide

Vergroting areaal stuifzandheiden met struikhei H2310, binnenlandse kraaiheibegroeiingen H2320, droge heiden H4030 en zandverstuivingen H2330 en verbeteren van de kwaliteit door vergroting van de variatie in structuur en ontwikkeling van geleidelijke overgangen met bos, mede ten behoeve van vogelsoorten als draaihals A233 en Tapuit A277.

Voor de habitattypen en soorten zijn ontwerpinstandhoudingsdoelstellingen opgesteld (Ministerie van Landbouw Natuur en Voedselkwaliteit, 2007). Daarnaast gelden er algemene instandhoudingsdoelen. Deze algemene doelen worden hieronder op een rijtje gezet.

Algemene doelen

- Behoud van de bijdrage van het Natura 2000-gebied aan de biologische diversiteit en aan de gunstige staat van instandhouding van natuurlijke habitatten en soorten binnen de Europese Unie.
- Behoud van de bijdrage van het Natura 2000-gebied aan de ecologische samenhang van het Natura 2000 netwerk zowel binnen Nederland als binnen de Europese Unie.
- Behoud en waar nodig herstel van de ruimtelijke samenhang met de omgeving ten behoeve van de duurzame instandhouding van de in Nederland voorkomende natuurlijke habitattypen en soorten.
- Behoud en waar nodig herstel van de natuurlijke kenmerken en van de samenhang van de ecologische structuur en functies van het gehele gebied voor alle habitattypen en soorten waarvoor instandhoudingsdoelstellingen zijn geformuleerd.
- Behoud of herstel van gebiedsspecifieke ecologische vereisten voor de duurzame instandhouding van de habitattypen en soorten waarvoor instandhoudingsdoelstellingen zijn geformuleerd.

Voor Havelte-Oost houdt het conceptaanwijzingsbesluit Natura 2000 het volgende in.

Tabel 1: Instandhoudingsdoelen van habitattypen en soorten voor het Natura 2000-gebied Havelte-Oost.

Habitattype		**Instandhoudingsdoel**
2310	Stuifzandheiden met struikhei	Behoud oppervlakteen verbetering kwaliteit
2320	Kraaiheide begroeiingen	Behoud oppervlakte en kwaliteit
2330	Zandverstuivingen	Behoud oppervlakte en kwaliteit
3160	Zure vennen	Behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit
4010	Vochtige heiden	Uitbreiding oppervlakte, behoud kwaliteit van locaties waar het habitattype goed ontwikkeld is en verbetering kwaliteit van locaties waar het habitattype matig ontwikkeld is.
4030	Droge heiden	Behoud van de oppervlakte en verbetering kwaliteit
6230	*Heischrale graslanden	Uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit
7110	*Actieve hoogvenen	Behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit
7150	Pioniervegetaties met snavelbiezen	Behoud oppervlakte en kwaliteit

Habitattype		Instandhoudingsdoel
9190	Oude eikenbossen	Behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit
Doelsoorten		**Instandhoudingsdoel**
1166	Kamsalamander	Uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit leefgebied voor uitbreiding populatie
A277	Tapuit[1]	Behoud omvang en kwaliteit leefgebied voor behoud lokale populatie van ten minste tien paren als bijdrage aan regionale sleutelpopulatie

* Prioritaire soort of habitattype

[1] Complementair doel

Voor de vochtige heiden, zandverstuivingen en heischrale graslanden is de opgave dus tevens gelegen in uitbreiding van de oppervlakte. De uitbreiding dient binnen de grenzen van het Natura 2000-gebied plaats te vinden. Ook ten aanzien van de kamsalamander en de tapuit dienen uitbreiding van de huidige populatie plaats te vinden. Op kaart 4 zijn de habitattypen weergegeven. Deze kaart is grotendeels gebaseerd op onderzoek van Buro Bakker 2008. Aangegeven zijn de habitattypes waarvan met zekerheid kon worden gezegd dat deze op die locaties aanwezig waren.

Kaart 4. Ligging van de habitattypen in Havelte-Oost

In tabel 2 is de staat van instandhouding van de habitattypen (Ministerie van Landbouw Natuur en Voedselkwaliteit, 2006) weergegeven. Daarnaast is er een beoordeling gemaakt van de kwaliteit van de habitattypen binnen het Natura 2000-gebied. Deze beoordeling is gemaakt op basis van de informatie in het

Profielendocument, twee veldbezoeken en vegetatiekarteringen van Defensie en Staatsbosbeheer. Buro Bakker 2008/P07179 28

Tabel 2 Staat van instandhouding habitattypen

Habitattype/soort		Staat van instandhouding Landelijk	Kwaliteit Binnen Natura 2000-gebied
H2310	Stuifzandheiden met Struikheide	Zeer ongunstig	Matig
H2320	Binnenlandse kraaiheide begroeiingen	Matig ongunstig	Onbekend
H2330	Zandverstuivingen	Zeer ongunstig	Matig
H3160	Zure vennen	Matig ongunstig	Onbekend
H4010	Vochtige heide	Matig ongunstig	Matig
H4030	Droge heide	Zeer ongunstig	Matig tot goed
H6230	*Heischrale graslanden	Zeer ongunstig	Matig tot goed
H7110	*Actieve hoogvenen	Zeer ongunstig	Matig
H7150	Pioniervegetaties met snavelbiezen	Matig ongunstig	Matig
H9190	Oude eikenbossen	Matig ongunstig	Matig tot goed

* Prioritaire soort of habitattype

Uit de tabel blijkt, dat de staat van instandhouding van alle habitattypen landelijk gezien matig ongunstig tot zeer ongunstig is. De kwaliteit van de habitattypen, qua vegetatiesamenstelling, is in Havelte-Oost matig tot goed.

2.2

Knelpunten Natura 2000 2.2

Flora

Een aantal habitattypen heeft te lijden onder verdroging (zie hoofdstuk 3), verzuring (ammoniakdepositie), en betreding en berijdding. Dit geldt vooral voor de habitattypen vochtige heide, schraallanden en hoogveen. Betreding komt vooral voor op de drukste punten van Havelte-Oost. Dit zijn de Havelterberg zelf bij de Hunebedden en het gebied ten noorden van de Hunebedweg.

Kamsalamander

De kamsalamander plant zich in het voorjaar voort in diepere poelen met een goede waterkwaliteit. Buiten het voortplantingsseizoen leeft de soort hoofdzakelijk op het land in vochtige naald- of loofbossen, ruige graslanden, en houtwallen. Landelijk gezien gaat de kamsalamander achteruit. In Havelte-Oost komt de kamsalamander met name voor in en rond poelen langs de randen van het gebied (zie kaart 5). Een grote populatie leeft in het Finse meertje. Uit recente gegevens (onder andere Buro Bakker) is gebleken dat de populatie omvangrijker is dan werd aangenomen ten tijde van het ontwerpaanwijzingsbesluit. De indruk bestaat dat het met de populatie in Havelte oost niet slecht gaat. Landelijk gezien is de staat van instandhouding matig ongunstig.

Tapuit

Het toekomstperspectief voor de tapuit is zowel landelijk als in Havelte-Oost niet gunstig. Het aantal broedparen van de tapuit in Havelte-Oost is afgenomen van circa 20 paren rond 1995 tot twee paren in 2007 (zie kaart 5). Een geschikt biotoop voor de tapuit bestaat uit een reliëfrijk terrein met stuifzand, droge heide, open zandige plekken, geleidelijk overgaand in kortgrazige vegetaties. Als konijnenholen ontbreken, wordt wel in boomstronken gebroed. In het kader van het ontwerpaanwijzingsbesluit zal de kwaliteit van het leefgebied moeten verbeteren, dan wel uitbreiding van het areaal moeten plaatsvinden, teneinde de populatie te laten groeien tot minimaal tien paren.

Wat de belangrijkste oorzaak voor de landelijke achteruitgang van de tapuit is, is niet helemaal zeker: De volgende factoren kunnen een rol spelen:

- achteruitgang areaal geschikt biotoop, onder meer ten gevolge van atmosferische depositie (vergrassing en verruiging);
- te weinig nestmogelijkheden (konijnenholen);
- verstoring door recreanten;
- voedseltekort (mede veroorzaakt door achteruitgang biotoop);
- problemen in overwinteringsgebieden.

Verstoring door recreatie

Vogels, zoogdieren en in mindere mate ook amfibieën en reptielen zijn gevoelig voor verstoring door recreanten. Afhankelijk van de soort, zijn vooral vogels in wisselende mate gevoelig voor verstoring door recreanten. Broedvogels die hier meer dan gemiddeld gevoelig voor zijn, zijn grondbroeders als tapuit en nachtzwaluw, maar ook bosvogels als wielewaal en draaihals zijn kwetsbaar. Tuin- en parkvogels als mezen en merels zijn veel minder verstoringsgevoelig. Verstoringsbronnen zijn, in volgorde van een toenemend verstorend effect: auto, fiets, wandelaar, wandelaar met aangelijnde hond en wandelaar met loslopende hond. Ook de passeerfrequentie van recreanten heeft invloed. De verstoringsafstand kan enkele honderden meters bedragen ter weerszijden van een pad. Anders gezegd: een zone van enkele honderden meters ter weerszijden van een pad dat regelmatig wordt belopen, is niet of minder geschikt als broed- en foerageergebied gebied voor diverse vogels. Gezien het voorkomen van verstoringsgevoelige soorten en het optreden van een hoge recreatiedruk doen zich knelpunten voor in het gebied ten noorden van de Hunebedweg en rond het Holtingerzand, het huidige leefgebied van de tapuit

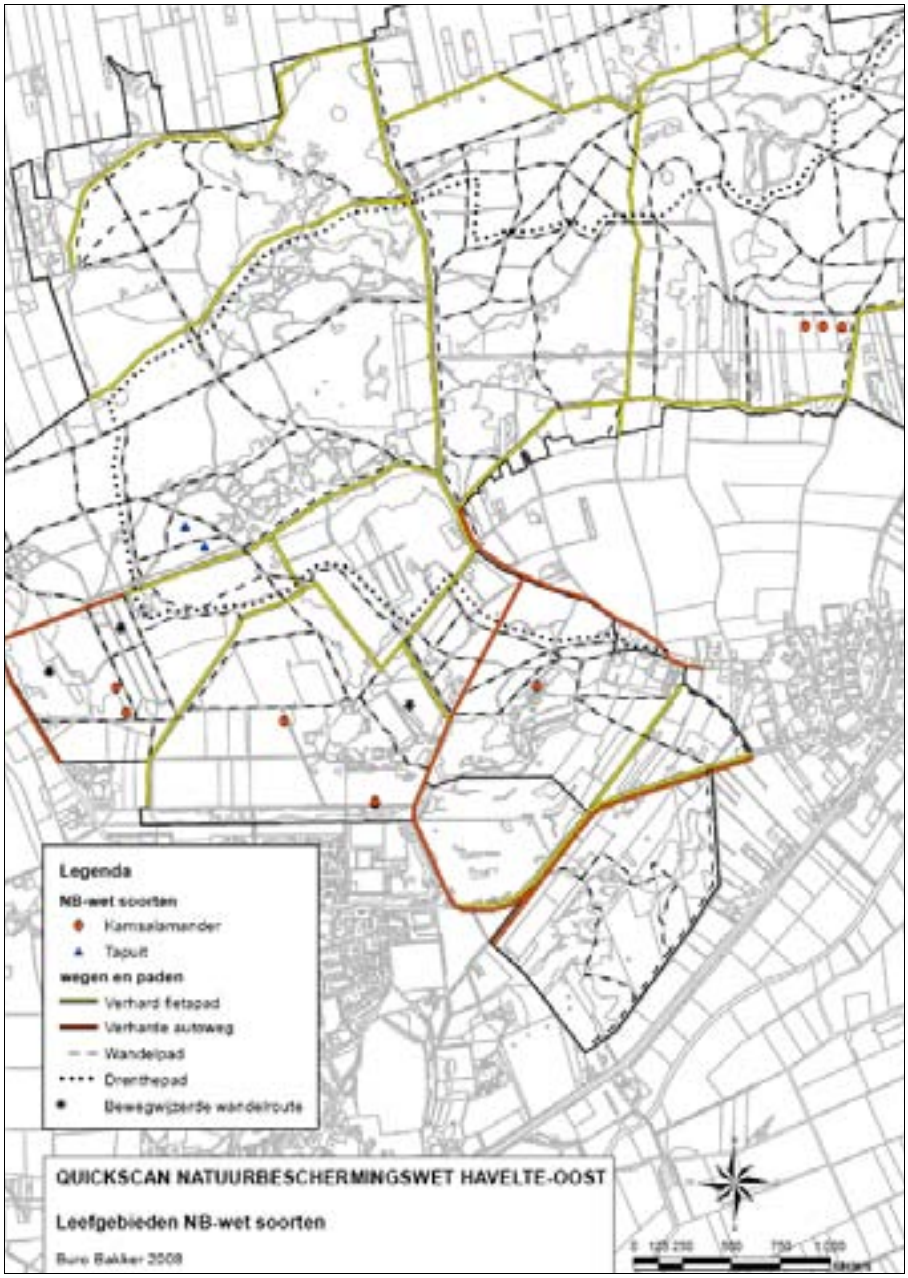

Kaart 5. Gevonden locaties kamsalamander en nestplaatsen tapuit

Hydrologie 3

Omdat de waterhuishouding voor de instandhoudingsdoelen belangrijk is wordt hier kort aandacht aan besteed. De Havelterberg maakt onderdeel uit van de stuwwal tussen Steenwijk en Havelte op de grens van Overijssel en Zuidwest Drenthe (kaart 6). De stuwwal is opgebouwd uit twee keileemschollen. Tussen deze schollen ligt een erosiegeul, waar de keileem ontbreekt. Het ondiepe, regionale hydrologische systeem in het gebied wordt vooral bepaald door regenwater dat infiltreert op de stuwwal en opkwelt langs de flanken van de stuwwal en in de beekdalen. Het diepe grondwatersysteem wordt vooral bepaald door afstroming van het Drents plateau in zuidwestelijke richting naar het oerstroomdal van de Vecht.

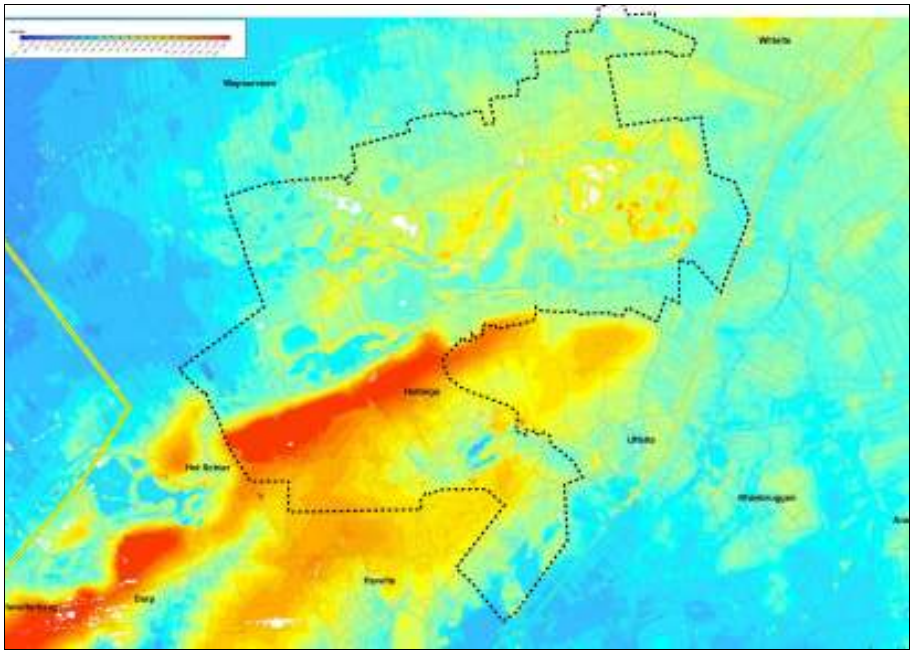

Kaart 6. Hoogtekaart Havelte-Oost, plangebied (rood)

Op lokale schaal wordt dit systeem meer complex door het voorkomen van slecht waterdoorlatende keileemlagen en gliedelagen (inspoelingslagen bestaande uit fijne humusdeeltjes) in de ondiepe bodem op de stuwwal (kaart 7). Hierdoor kan het regenwater niet onbelemmerd wegzakken naar het grondwater en vormt zogeheten 'schijngrondwaterspiegels'. Het gevolg is dat op de hoger gelegen delen toch natte omstandigheden en vennen voorkomen. Lokale hydrologische systemen kunnen verder ontstaan wanneer infiltrerend regenwater ondiep over de keileem afstroomt naar lagergelegen delen en/of vennen. Naast de vennen is er geen oppervlaktewater van betekenis op de stuwwal zelf. In de beekdalen zelf wordt het ondiepe hydrologische systeem in grote mate beïnvloed door het peil van het oppervlaktewater. Ook worden de fluc-

tuaties in de stijghoogten van het eerste watervoerend pakket in de beekdalen sterk afgevlakt door de heersende polderpeilen. Hiermee is de Havelterberg in te delen in twee typen gebieden.

Op de Havelterberg

Hier bestaan de natte natuurwaarden vooral uit natte heide en hoogveen. Deze natte natuur is te danken aan keileem en gliedelagen in de ondergrond, waardoor schijngrondwaterspiegels voorkomen.

De flanken van de Havelterberg

De natte natuur in dit gebied bestaat vooral uit kwelafhankelijke vegetaties zoals dotterbloemhooiland, schraalgrasland en waterplanten in de sloten. De flanken van de berg vallen grotendeels buiten het Natura 2000-gebied.

Kaart 7. Keileemschollen, plangebied (zwart)

De natuur op en rond de Havelterberg is verdroogd. In het verleden zijn tal van onderzoeken geweest om de oorzaken van de verdroging te achterhalen. Als belangrijkste oorzaken zijn genoemd:

- diepe ontwatering van sloten in het kader van de ruilverkavelingen;
- drinkwaterwinning;
- versnelde afvoer door beekkanalisatiewerken;
- natuurlijke droge perioden 1976/2003 (waardoor gliedelagen zijn aangetast);
- toenemende bebossing op de Havelterberg (meer verdamping);
- militair gebruik;
- achterstallig onderhoud/wijzigingen in beheer van gebieden;
- doorgraven van gliedelagen door de turfsloten.

De verdroging heeft plaatselijk negatief effect op de kwaliteit van de habitattypen.

Tapuit

Ecologische Hoofdstructuur

Het ruimtelijke beleid voor de Ecologische Hoofdstructuur is gericht op behoud en ontwikkeling van de wezenlijke kenmerken en waarden. De provincie Drenthe heeft in het kader van de Ecologische Hoofdstructuur de wezenlijke kenmerken en waarden (natuurdoeltypen) in beeld gebracht.

Het bosperceel valt onder de Natuurdoeltypen van bos van arme zandgronden. Het is een relatief jong bos van voornamelijk ruwe berken en een klein deel, dat bestaat uit fijnspar. Het perceel is wel al een minstens honderd jaar oude bosbodem. De natuurwaarden zijn momenteel niet bijzonder te noemen. Daarnaast heeft het door de ligging nabij Havelte-Oost geen bijzondere waarden voor de directe omgeving.

De gearceerde gebieden op de Ecologische Hoofdstructuur-kaart zijn de gebieden waarbinnen ecologische verbindingszones zouden moeten worden gerealiseerd. In de directe omgeving van het plangebied is de ecologische verbindingszone al ruimschoots ingevuld.
Net als voor de gebieden die zijn beschermd op basis van de Natuurbeschermingswet 1998 is echter ook de externe werking van belang. Hieronder valt bijvoorbeeld ruimtebeslag buiten het beschermde gebied, die voor de instandhoudingsdoelen van essentieel belang is (denk aan foerageergebied voor de kwalificerende soorten) en verstoring die elders wordt veroorzaakt waardoor de habitattypen minder geschikt worden.

4 Effecten van de uitbreiding van De Vier Eiken

Water

De Vier Eiken is gelegen op de noordelijke flank van de stuwwal, buiten het Natura 2000-gebied. Het ondiepe grondwater stroomt in noordelijke richting. De recreatiewoningen worden boven het maaiveld geplaatst. Tevens zal een ondiep ven worden aangelegd. Daarbij wordt ervoor gewaakt dat de keileemlaag niet wordt doorgeprikt. Er worden geen nieuwe sloten of greppels gegraven. Genoemde activiteiten zullen geen effecten van betekenis hebben op de grondwaterstroming en de waterhuishouding in het aangrenzende Natura 2000-gebied. Er zal geen extra verdroging optreden van de aangrenzende habitattypen in het beschermde gebied.

Verstoring

Een verhoogde recreatiedruk kan in potentie een negatief effect hebben op vogels zoals de tapuit. De knelpunten die zich voordoen bevinden zich met name bij de Hunebedden en ten noorden van de Hunebedweg. Dit gebied ligt op ruim 4 km afstand van De Vier Eiken. Daar komt bij dat maar een klein deel (minder dan 15%) van de bezoekers van Havelte-Oost afkomstig is van de verblijfsrecreatieterreinen. Het merendeel zijn dagjesmensen uit de regio (Recreatieonderzoek Integraal Plan Havelte-Oost). Het is niet te verwachten dat uitbreiding van de verblijfsrecreatie buiten het Natura 2000-gebied met 20 recreatiewoningen effect zal hebben op de aantallen tapuiten rond het Holtingerzand.

Betreding

Hetzelfde geldt voor betreding van kwetsbare vegetaties. Vanuit De Vier Eiken kan via een wandelpad het aangrenzende Natura 2000-gebied worden bereikt. Een geringe toename van het aantal bezoekers in dit deel van het natuurgebied zal geen extra betredingsschade op kwetsbare vegetaties tot gevolg hebben, mits duidelijk wordt aangegeven dat de paden dienen te worden gevolgd. Het is aan te bevelen dat er op het recreatiebedrijf voorlichting wordt gegeven over de kwetsbaarheden en dat de toegangsregels bij de entree van het gebied duidelijk en eenduidig zijn.

Kamsalamander

De kamsalamanderpopulatie wordt in Havelte-Oost niet ernstig bedreigd. Waar in voorgaande jaren de soort met name verspreid aan de zuidkant van het gebied werd waargenomen, zijn nu ook veel vindplaatsen bekend aan de noordzijde van het gebied. Dit kan aangeven dat de soort zich de laatste jaren

uitbreid (Buro Bakker 2008), of dat in voorgaande jaren niet intensief op plaatsen is gezocht. Het aanleggen van een nieuwe poel op het terrein van De Vier Eiken kan gunstig zijn voor de populatie. Een geringe toename van de recreanten ten gevolge van de uitbreiding vormt geen bedreiging voor de populatie kamsalamanders.

Nieuw beleid

Veel problemen met betrekking tot recreatiedruk en natuur worden veroorzaakt door onduidelijke regelgeving en het niet naleven van de regels. Momenteel wordt gewerkt aan het Natura 2000-beheerplan voor Havelte-Oost. Enkele maatregelen die in dit kader genomen worden is een betere zonering en geleiding van bezoekers en het verduidelijken van toegangsregels en bebording. Als deze en andere maatregelen uit het beheerplan worden genomen is een bepaalde groei van het aantal bezoekers van Havelte-Oost geen probleem voor de Natura 2000-doelen.

Bebording en regelgeving zijn drastisch aan vervanging toe

Ecologische Hoofdstructuur

Door de ontwikkeling zal er een toename zijn van verstoring van het bosperceel. Daarnaast zal door aanleg van een vlonderpad door het bosperceel direct oppervlakte verlies optreden. Het bosperceel lijkt echter geen wezenlijk onderdeel van de Ecologische Hoofdstructuur uit te maken. Daarnaast zal door inrichting van het zuidelijke deel van het plangebied als natte heide/heischraalgrasland meer en beter geschikt leefgebied ontstaan voor zowel landelijk als provinciaal bijzondere en bedreigde soorten.
Ten aanzien van de ecologische verbindingszone bieden de overige ten oosten en ten zuiden van het plangebied gelegen reeds gerealiseerde gebieden uit de Ecologische Hoofdstructuur meer dan voldoende ruimte. De ontwikkeling zal hiermee de realisatie van een ecologische verbindingszone niet frustreren.

Conclusie

Door ontwikkelingen die het bestemmingsplan De Vier Eiken mogelijk maakt, worden er in het kader van de Natuurbeschermingswet 1998, geen significant negatieve effecten op beschermde gebieden verwacht.

Er worden wel negatieve effecten op de Ecologische Hoofdstructuur verwacht. Deze hebben echter een minimale impact op de doelstellingen van de Ecologische Hoofdstructuur in het gebied. Daarnaast worden eventuele effecten in meer dan voldoende mate gecompenseerd. Deze activiteit is daarmee niet in strijd met het POP-Drenthe.

Oriëntatiefase en overleg

Over de conclusie inzake de Natuurbeschermingswet moet op basis van deze rapportage overleg plaatsvinden met de gemeente Westerveld voor het Habitatrichtlijngebied Havelte-Oost.

Voor de Ecologische Hoofdstructuur en de conclusie dat andere beschermde gebieden niet in het geding zijn, moet op basis van deze rapportage overleg plaatsvinden met ambtelijke vertegenwoordigers van het college van Gedeputeerde Staten van de provincie Drenthe.

Mogelijk kan dit in één bespreking plaatsvinden of willen vertegenwoordigers zich voegen in het oordeel van een ander bevoegd gezag. Daarnaast kan de initiatiefnemer om coördinatie door een van de overheden verzoeken. Die zal dan alle procedures gelijktijdig afhandelen in af- en overeenstemming met de andere overheden.

B i j l a g e n

Bijlage 1

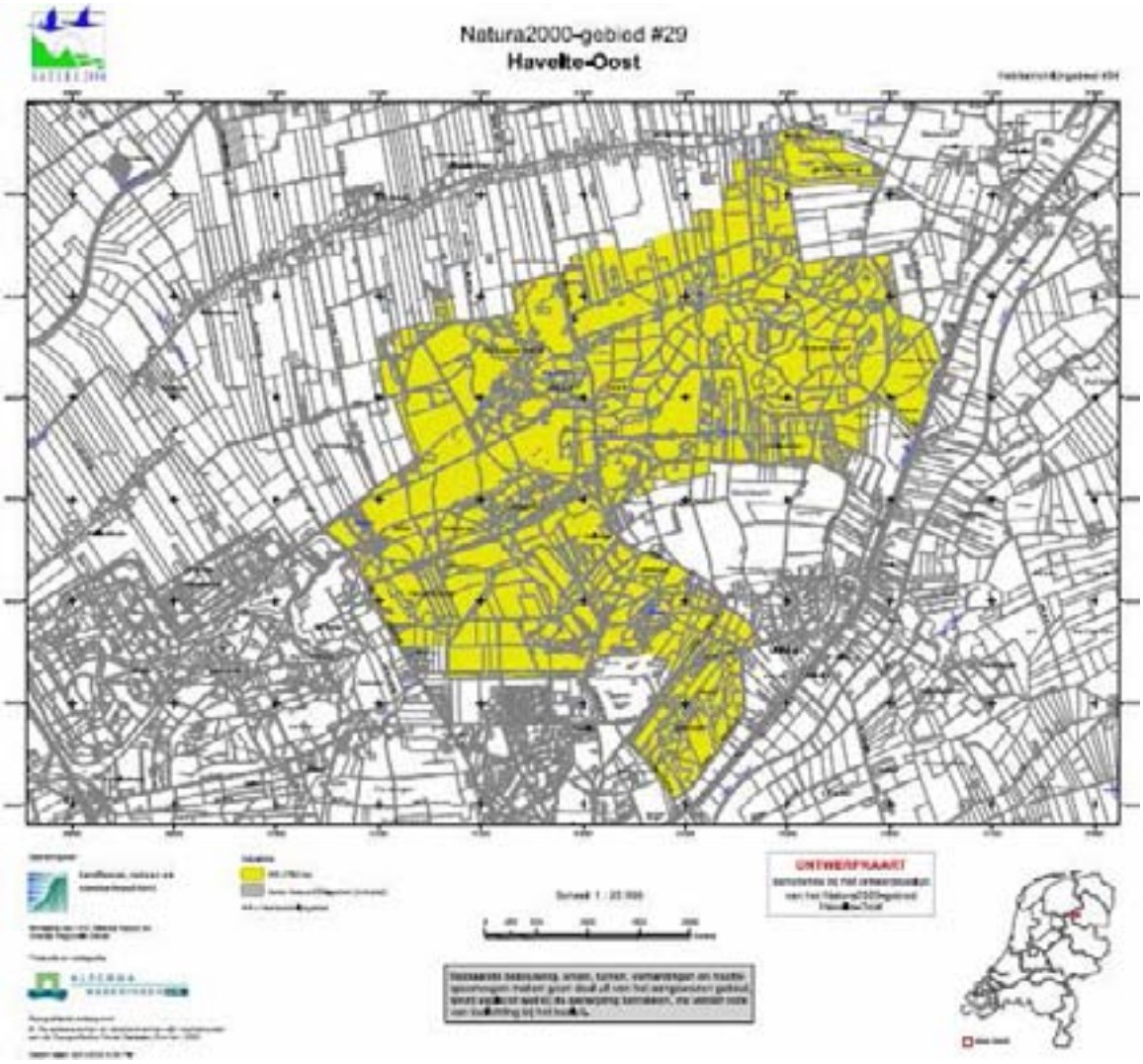

Bijlage 2

Natura 2000 gebied 29 – Havelte-Oost

(Zie leeswijzer)

Kenschets

Natura 2000 Landschap:	Hogere zandgronden
Status:	Habitatrichtlijn
Site code:	NL9801071
Beschermd natuurmonument:	-
Beheerder:	Defensie, Vereniging Natuurmonumenten, Drentse Landschap, Staatsbosbeheer, particulier
Provincie:	Drenthe
Gemeente:	Westerveld
Oppervlakte:	1.782 ha

Gebiedsbeschrijving

Havelte-Oost is een heidegebied op de stuwwal Havelterberg. De Havelterberg bestaat voor een groot deel uit kalkrijke rode keileem, die verantwoordelijk is voor de floristische en vegetatiekundige verscheidenheid van het gebied. Deze keileem vormt een slecht doorlatende laag waardoor zelfs boven op de berg natte condities bestaan, waarin dopheidevegetaties voorkomen.
Natte en droge heiden en heischrale graslanden in afwisseling met vennen en stuifzanden vormen de belangrijke bestanddelen van deze (half)natuurlijke variatie. In de vennen zijn verschillende stadia van verlanding aanwezig. Ook verschillen de vennen in voedselrijkdom. Rond de essen komen plaatselijk soortenrijke eikenberkenbossen voor. In de stuifzandgebieden die vrijwel volledig zijn bebost zijn plaatselijk nog kleinschalige stuifzanden aanwezig met karakteristieke soortenarme buntgrasvegetaties.

Begrenzing

De begrenzing van het Habitatrichtlijngebied (zoals aangemeld) Havelte-Oost is op de kaart op enkele technische punten verbeterd:

- Verharde wegen en bebouwing, die reeds tekstueel waren geexclaveerd, zijn aan de rand van het gebied zoveel mogelijk ook op de kaart buiten de begrenzing gebracht.
- De begrenzing is waar mogelijk gelegd langs topografisch herkenbare lijnen, zoals wegen, wateren, perceelscheidingen en bosranden.

Overige wijzigingen van meer dan 1 ha worden in de volgende alinea's toegelicht.

De begrenzing van het Habitatrichtlijngebied (zoals aangemeld) is op een aantal plekken verkleind:

- In het zuidwesten van het gebied is de Vlindertuin (ca. 11 ha) uit de begrenzing gehaald, omdat het hier landbouwgrond zonder Habitatrichtlijnwaarden betreft.
- Aan de noordzijde (het Moer, Witteltenveld) zijn diverse percelen landbouwgrond uit de begrenzing gehaald, wegens afwezigheid van waarden (42 ha). De betreffende percelen zijn ook van weinig betekenis voor de instandhouding van het gebied.
- Het deel van het golfterrein tussen Havelte en Uffelte, waar geen H1166 kamsalamander voor komt is uit de begrenzing gehaald (ca. 15.5 ha).

Verder is het Habitatrichtlijngebied (zoals aangemeld) op een aantal plekken uitgebreid:

- Aan de oostzijde zijn de Ootmanlanden toegevoegd, zoals deze begrensd zijn in het gebiedsplan, vanuit de doelstelling uitbreiding van de H1166 kamsalamander (ca. 91 ha).
- Aan de noordkant van het gebied zijn enkele percelen (eigendom Natuurmonumenten) toegevoegd om een logischere begrenzing te bewerkstelligen (totaal ca. 7,5 ha).

Natura 2000 database

Habitattypen

Code	Habitattype
H2310	Stuifzandheiden met struikhei
H2320	Binnenlandse kraaiheibegroeiingen
H2330	Zandverstuivingen
H4010	Vochtige heiden
H6230	Heischrale graslanden
H7150	Pioniervegetaties met snavelbiezen
H9190	Oude eikenbossen

Habitatrichtlijnsoorten

Soortnr	Soort
H1166	Kamsalamander

Voorstel voor het toevoegen aan de database:

H3160	Zure vennen [1*]
H4030	Droge heiden [1*]
H7110	Actieve hoogvenen [1*]

Kernopgaven

6.05 **Natte heiden:** Kwaliteitsverbetering en vergroting oppervlakte vochtige heiden H4010 en pioniervegetaties met snavelbiezen H7150 en actieve hoogvenen (*heideveentjes*) *H7110_B.

6.06 **Schrale graslanden:** Kwaliteitsverbetering en (indien mogelijk) oppervlakte uitbreiding heischrale graslanden *H6230 en blauwgraslanden H6410 in kansrijke situaties (op schrale leemhoudende zandgronden).

6.08 **Structuurrijke droge heiden:** Vergroting areaal stuifzandheiden met struikhei H2310, binnenlandse kraaiheibegroeiingen H2320, droge heiden H4030 en zandverstuivingen H2330 en verbeteren van de kwaliteit door vergroting van de variatie in structuur en ontwikkeling van geleidelijke overgangen met bos, mede t.b.v. vogelsoorten als duinpieper A255, korhoen A107, nachtzwaluw A224, draaihals A233 en tapuit A277.

Instandhoudingsdoelen

Algemene doelen

Behoud van de bijdrage van het Natura 2000 gebied aan de biologische diversiteit en aan de gunstige staat van instandhouding van natuurlijke habitats en soorten binnen de Europese Unie.

Behoud van de bijdrage van het Natura 2000 gebied aan de ecologische samenhang van het Natura 2000 netwerk zowel binnen Nederland als binnen de Europese Unie.

Behoud en waar nodig herstel van de ruimtelijke samenhang met de omgeving ten behoeve van de duurzame instandhouding van de in Nederland voorkomende natuurlijke habitats en soorten.

Behoud en waar nodig herstel van de natuurlijke kenmerken en van de samenhang van de ecologische structuur en functies van het gehele gebied voor alle habitattypen en soorten waarvoor instandhoudingsdoelen zijn geformuleerd.

Behoud of herstel van gebiedsspecifieke ecologische vereisten voor de duurzame instandhouding van de habitattypen en soorten waarvoor instandhoudingsdoelen zijn geformuleerd.

Habitattypen

H2310	**Psammofiele heide met *Calluna* en *Genista***
Doel	Behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit.
Toelichting	Van het habitattype stuifzandheiden met struikhei is veel vergrast, echter de kwaliteit is relatief gemakkelijk te verbeteren. In het noorden van het land levert dit gebied de grootste bijdrage voor dit habitattype.
H2320	**Psammofiele heide met *Calluna* en *Empetrum nigrum***
Doel	Behoud oppervlakte en kwaliteit.
Toelichting	Door maatregelen voor habitattype H2310 stuifzandheiden met struikhei kan het habitattype binnenlandse kraaiheibegroeiingen mogelijk iets in oppervlakte toenemen, al wordt dit tot op heden niet beoogd.
H2330	**Open grasland met *Corynephorus*- en *Agrostis-soorten* op landduinen**
Doel	Uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit.
Toelichting	Het habitattype zandverstuivingen is binnen het Natura 2000 gebied sterk afgenomen, het betreft alleen nog enkele open plekken binnen het habitattype H2310 stuifzandheiden met struikhei, herstel is echter goed mogelijk (in ieder geval op het Holtingerzand). De afwisseling van (kleine) zandverstuivingen en habitattype H2310 stuifzandheiden met struikhei is voor een groot aantal dieren belangrijk. Beide habitattypen komen lokaal in mozaïekvorm voor.
H3160	**Dystrofe natuurlijke poelen en meren**
Doel	Behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit.
Toelichting	Er ligt een reeks van vennen met het habitattype zure vennen aan noordoostkant (Uffelterveen) samen met het habitattype H4010 vochtige heiden, dat gevoed wordt vanuit de voedselarme dekzanden. De kwaliteit van sommige vennen is goed, met name als het gaat om karakteristieke insecten, maar van een groot deel is de kwaliteit van de vegetatie matig door verdroging. Mede wegens de landelijke matig ongunstige staat van instandhouding wordt verbetering van de kwaliteit nagestreefd.
H4010	**Noord-Atlantische vochtige heide met *Erica tetralix***
Doel	Uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit vochtige heiden, *hogere zandgronden* (subtype A).
Toelichting	Nu is op geschikte plaatsen veel vergraste heide aanwezig, deze is relatief gemakkelijk om te vormen tot heide van goede kwaliteit. Op de Bisschopsberg is een bijzondere (orchideeënrijke) vorm van het habitattype vochtige heiden, *hogere zandgronden* (subtype A) aanwezig, dat landelijk gezien in een matig ongunstige staat van instandhouding verkeert. Verdere uitbreiding is mogelijk aan de noordkant van het gebied, waar water toestroomt vanuit het hoger gelegen dekzandgebied.
H4030	**Droge Europese heide**
Doel	Behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit.
Toelichting	Het habitattype droge heiden is momenteel deels vergrast, deze is relatief gemakkelijk om te vormen tot droge heiden van goede kwaliteit.

H6230 ***Soortenrijke heischrale graslanden op arme bodems van berggebieden (en van submontane gebieden in het binnenland van Europa)**

Doel: Uitbreiding oppervlakte en verbetering kwaliteit.

Toelichting: Het habitattype heischrale graslanden verkeert landelijk gezien in een zeer ongunstige staat van instandhouding. Het belangrijkste terrein is de Kleine startbaan, met een van de zeer weinige overgebleven binnenlandse groeiplaatsen van rozenkransje. Vanwege deze bijzonder kwaliteit levert het gebied een zeer grote bijdrage aan het landelijke doel. Er zijn goede potenties voor uitbreiding oppervlakte en verbetering van de kwaliteit. Uitbreiding is ecologisch het meest kansrijk op de Bisschopsberg en op de Grote startbaan.

H7110 ***Actief hoogveen**

Doel: Behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit actieve hoogvenen, *heideveentjes* (subtype B).

Toelichting: Er liggen enkele hoogveenvennen van het habitattype actieve hoogvenen, *heideveentjes* (subtype B) aan noordoostkant (Uffelterveen), de kwaliteit kan worden verbeterd.

H7150 **Slenken in veengronden met vegetatie behorend tot het *Rhynchosporion***

Doel: Behoud oppervlakte en kwaliteit.

Toelichting: Het habitattype pioniervegetaties met snavelbiezen komt voor op plagplekken en in natuurlijke laagtes. De plagplekken zullen voor een groot deel weer omvormen tot het habitattype H4010 vochtige heide, *hogere zandgronden* (subtype A). Voor behoud van de soortensamenstelling is het van belang her en der in het terrein pionierplekken te behouden.

H9190 **Oude zuurminnende eikenbossen op zandvlakten met *Quercus robur***

Doel: Behoud oppervlakte en verbetering kwaliteit.

Toelichting: Het habitattype oude eikenbossen is over een geringe oppervlakte aanwezig op het terrein in de vorm van een strubbenbos (in het zuidoosten van het gebied. Kwaliteitsverbetering is mogelijk en gewenst om het landelijke doel voor kwaliteitsverbetering te behalen.

Soorten

H1166 **Kamsalamander**

Doel: Uitbreiding omvang en verbetering kwaliteit leefgebied voor uitbreiding populatie.

Toelichting: De kamsalamander komt voor in het zuidoostelijke deel van het gebied, met onder meer een grote populatie in het Finse meertje. Ze vormt een metapopulatie in het omliggende buitengebied rondom Uffelte en Havelte, waar de soort verspreid voorkomt. De relatie met de omgeving is een punt van aandacht. In het gebied met een grotendeels kleinschalige landschap is geschikt landhabitat voldoende aanwezig. Bij de uitbreiding van het leefgebied verdienen vooral voortplantingswateren de aandacht.

Complementaire doelen

Broedvogels

A277 **Tapuit**

Doel: Behoud omvang en kwaliteit leefgebied met een draagkracht voor een populatie van ten minste 10 paren.

Toelichting: De tapuit is van oudsher broedvogel in het gebied. In het eerste deel van de 90-er jaren werden jaarlijks meer dan 20 paren geteld (maximaal 26 in 1997). In de periode 1999-2003 zijn jaarlijks 4-13 paren waargenomen. Gezien de landelijk zeer ongunstige staat van instandhouding is behoud van de populatie op dit relatief hoge niveau gewenst. Het gebied levert onvoldoende draagkracht voor een sleutelpopulatie, maar draagt wel bij aan de draagkracht in de regio Drenthe ten behoeve van een regionale sleutelpopulatie.

Synopsis

Habitattypen		*Staat van instandhouding*	*Relatieve bijdrage*	*Doelstelling oppervlakte*	*Doelstelling kwaliteit*
H2310	Stuifzandheiden met struikhei	- -	+	=	>
H2320	Binnenlandse kraaiheibegroeiingen	-	+	=	=
H2330	Zandverstuivingen	- -	-	>	>
H3160	Zure vennen	-	+	=	>
H4010_A	Vochtige heiden (*hogere zandgronden*)	-	+	>	>
H4030	Droge heiden	- -	++	=	>
H6230	Heischrale graslanden	- -	++	>	>
H7110_B	Actieve hoogvenen (*heideveentjes*)	- -	+	=	>
H7150	Pioniervegetaties met snavelbiezen	-	+	=	=
H9190	Oude eikenbossen	-	+	=	>

Soorten		*Staat van instandhouding*	*Relatieve bijdrage*	*Doelstelling leefgebied*	*Doelstelling populatie*
H1166	Kamsalamander	-	+	>	>

[1a] Herstel van een technische fout in database 2004.

Colofon

Opdrachtgever
Gemeente Westerveld

Contactpersoon
Mevrouw I. Boer

Rapport
De heer drs. A. Brouwer
BügelHajema Adviseurs

Projectleiding
De heer mr. J.E. Oldenziel
BügelHajema Adviseurs

Projectnummer
268.00.51.30.01

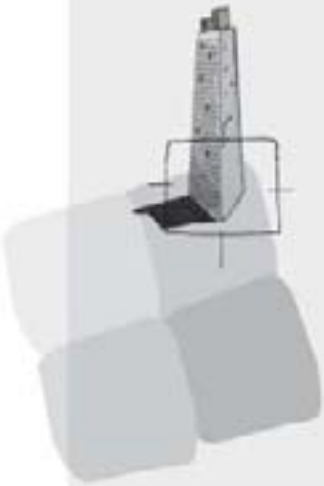

BügelHajema Adviseurs bv
Bureau voor Ruimtelijke
Ordening en Milieu BNSP
Vaart nz 48-50
Postbus 274
9400 AG Assen
T 0592 316 206
F 0592 314 035
E assen@bugelhajema.nl
W www.bugelhajema.nl

Vestigingen te Assen,
Leeuwarden en Amersfoort